

Program „Odpovědná spotřeba“ pro všechny stupně škol: znalosti, kompetence, příležitost k (sebe)poznání

Jana Dlouhá, Roman Kroufek, Simona Neprašová, 5. 10. 2022

Dopady spotřeby

MILESTONES

Zdroje:

- [The 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production](#)
- [UN Environment Programme – Resource efficiency](#)
- [FAO website for Sustainable Production](#)
- [International Telecommunications Union](#)
- [UNDP page for Sustainable Production & Consumption](#)

Why it matters: Responsible Consumption and Production

Facts and figures

- Should the global population reach 9.6 billion by 2050, the equivalent of almost three planets could be required to provide the natural resources needed to sustain current lifestyles.
- With rises in the use of non-metallic minerals within infrastructure and construction, there has been significant improvement in the material standard of living. The per capita "material footprint" of developing countries increased from 5 metric tons in 2000 to 9 metric tons in 2017.
- 93% of the world's 250 largest companies are now reporting on sustainability.

Water

1. Less than 3 per cent of the world's water is fresh (drinkable), of which 2.5 per cent is frozen in the Antarctica, Arctic and glaciers. Humanity must therefore rely on 0.5 per cent for all of man's ecosystem's and fresh water needs.
2. Humankind is polluting water in rivers and lakes faster than nature can recycle and purify
3. More than 1 billion people still do not have access to fresh water.
4. Excessive use of water contributes to the global water stress.
5. Water is free from nature but the infrastructure needed to deliver it is expensive.

Energy

- If people worldwide switched to energy efficient lightbulbs, the world would save US\$120 billion annually.
- Despite technological advances that have promoted energy efficiency gains, energy use in OECD countries will continue to grow another 35 per cent by 2020. Commercial and residential energy use is the second most rapidly growing area of global energy use after transport.
- In 2002 the motor vehicle stock in OECD countries was 550 million vehicles (75 per cent of which were personal cars). A 32 per cent increase in vehicle ownership is expected by 2020. At the same time, motor vehicle kilometers are projected to increase by 40 per cent and global air travel is projected to triple in the same period.
- Households consume 29 per cent of global energy and consequently contribute to 21 per cent of resultant CO2 emissions.
- The share of renewable energy in final energy consumption has reached 17.5% in 2015.

Food

- While substantial environmental impacts from food occur in the production phase (agriculture, food processing), households influence these impacts through their dietary choices and habits. This consequently affects the environment through food-related energy consumption and waste generation.
- Each year, an estimated 1/3 of all food produced – equivalent to 1.3 billion tons worth around \$1 trillion – ends up rotting in the bins of consumers and retailers, or spoiling due to poor transportation and harvesting practices
- 2 billion people globally are overweight or obese.
- Land degradation, declining soil fertility, unsustainable water use, overfishing and marine environment degradation are all lessening the ability of the natural resource base to supply food.
- The food sector accounts for around 30 per cent of the world's total energy consumption and accounts for around 22 per cent of total Greenhouse Gas emissions.

Infographic: Responsible Consumption and Production

Goal 12 targets

Links

CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

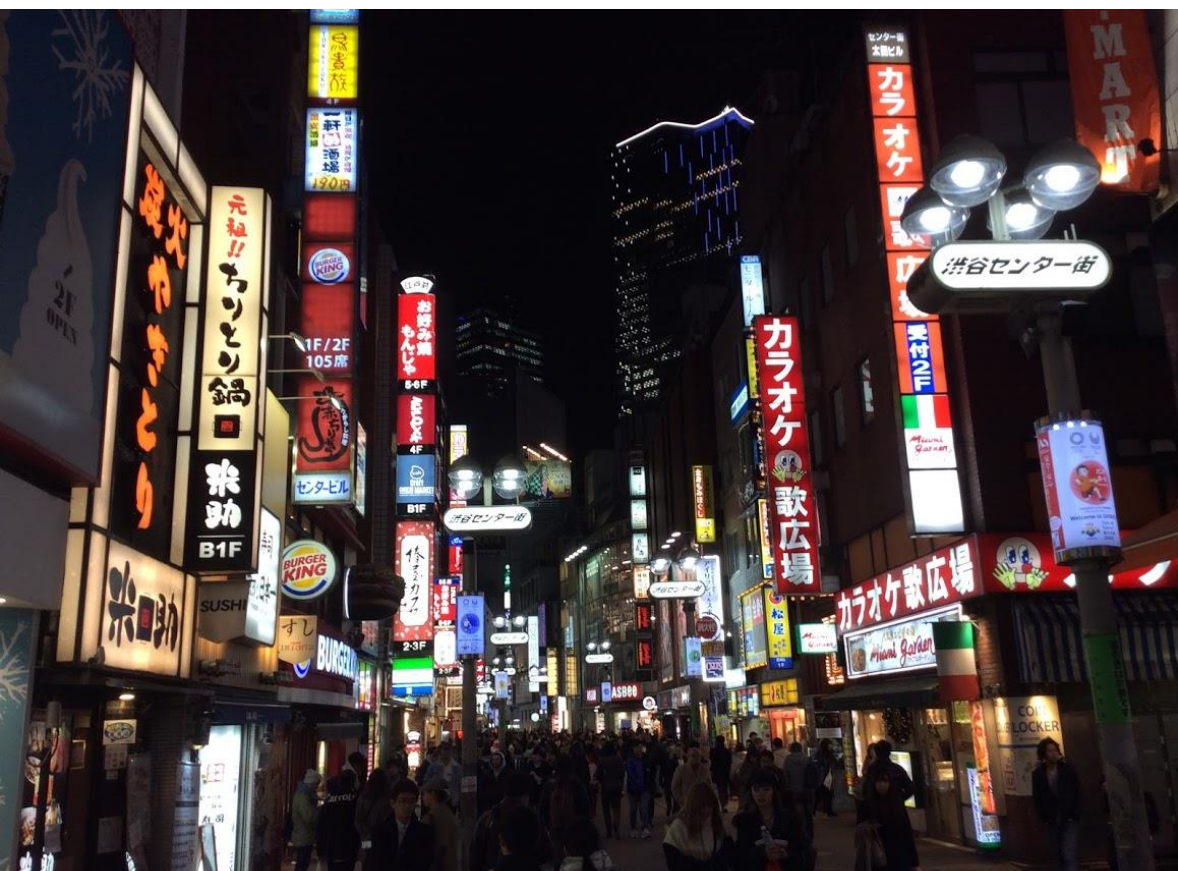
Cíl 12.8 → informace a povědomí

Cíl 12 – Odpovědná výroba a spotřeba

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

SDG 12 řeší ekologické a sociální dopady spotřeby

- Výroba – lepší technologie a postupy ukazatele dopadu – [ekologické stopy](#) reorientace ekonomiky, ale...
„rebound efekt“ – prostředky investovány jinde
- Nutno změnit **celkový přístup ke spotřebě**
- Klíčová role: jednotlivec, domácnosti

Akenji, L., & Chen, H. (2016). A Framework for Shaping Sustainable Lifestyles. *United Nations Environment Programme: Nairobi, Kenya*. [Online](#).

Udržitelný životní styl + proenvironmentální chování

- Stoupající blahobyt nemusí souviset se stoupající spotřebou
  - Spotřeba není ukazatelem **kvality života**
- **Životní styl** – příležitost pro celkovou změnu
- Chování jednotlivce – konfrontace **s** spotřeby a potřeby
  - hledisko „dobrého života“
  - **Kvantita (spotřeba) versus kvalita (života) → změna zvyklostí a chování**
- Naplnění vlastních představ udržitelně
  - **Vlastní „životní filosofie“ a styl**

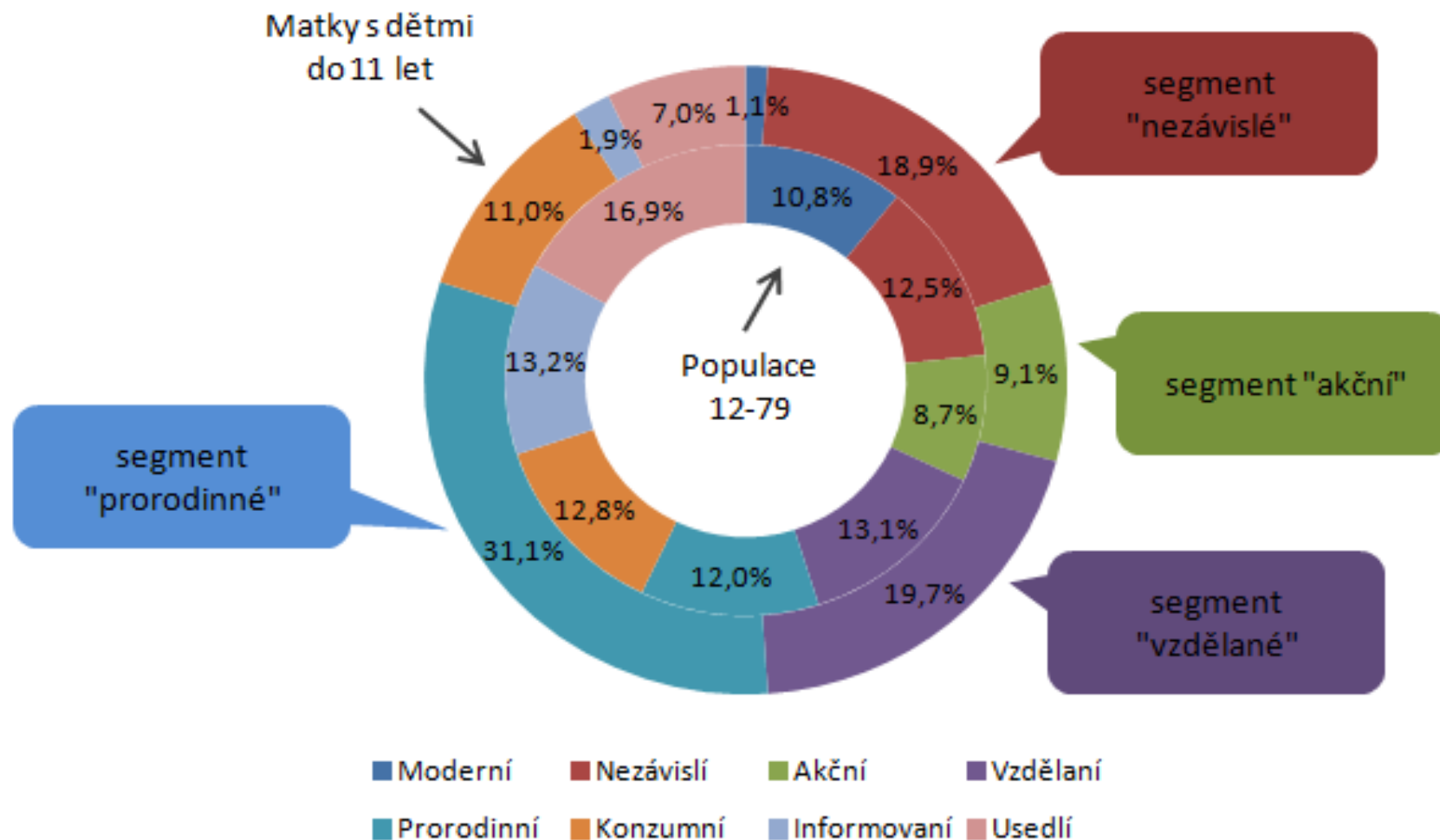
WELCOME TO ENVISIONING LIFESTYLES

All over the world, people are coming together for a brighter and cleaner future. With the help of our global advisory group, the [Institute for Global Environmental Strategies \(IGES\)](#) and [One Earth](#) are examining how the way we live our daily lives – our choices, habits and the context within which we live – [\(Envisioning lifestyles\)](#) can have a positive effect on our planet, our communities and our wellbeing both now and in the future.

Co je životní styl?

Zdroj obrázku: Beranová, M. (2014) Specifika nákupního chování matek při nákupu dětské obuvi. [Online](#)

Životní styl je celkovým otiskem způsobu našeho života; určuje naše chování, zvyky a spotřební rozhodování – tím ovlivňuje naši environmentální stopu.

Životní styl zdraví a udržitelnosti

LOHAS (Lifestyles Of Health And Sustainability) – přehled segmentů životního stylu a základních hodnot v jejich rámci:

- **Se zájmem o zdraví a udržitelnost (21%)**
  - **Milovníci přírody (20%)**
  - **Přelétaví (24)%**
  - **Tradiční (18%)**
  - **Lhostejní (17%)**
-
- viz [Segmentace spotřebitelů v udržitelném marketingu](#)

Změna chování a celková proměna životního stylu

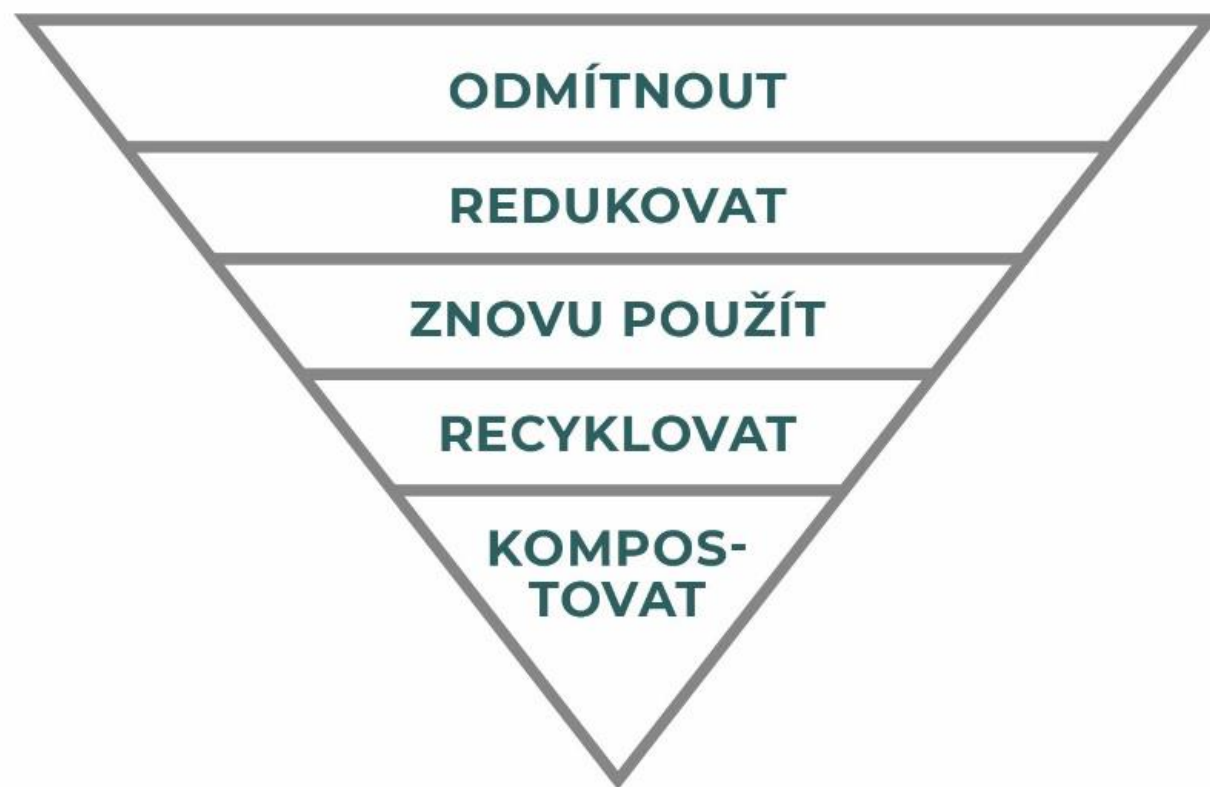
1. Působit na změnu chování k udržitelnosti
- 2. Utvářet životní styl**

Utváření udržitelného životního stylu

→ **změna** v politickém rozhodování a sociálních normách:

- **Systemově** – má vznikat infrastruktura pro udržitelný životní styl
- **V osobní rovině** – jsou důležitá spotřební rozhodnutí jednotlivce
  - Kritika konzumerizmu zazněla i v Encyklice Papeže Františka

Nové strategie životního stylu + odpovědné spotřeby

„**Refuse**“ – odmítnout výrobek

„**Effuse**“ – využívat stávající výrobky efektivně
hledat „zelené“ produkty a postupy

„**Diffuse**“ – užívat výrobky jinak, najít si vlastní
možnosti úspor, např. v rámci komunity:

- [Freecycling](#)
- [Bikesharing](#)
- [Alternativní využití věcí](#)
- [Opětovné použití](#)
- [Zelené dárky](#)

Zdroj: [“A framework for shaping Sustainable lifestyles: Determinants and Strategies”](#), str. 29.

& [Metodika vzdělávání k odpovědné spotřebě a životnímu stylu](#), str. 17.

Doména životního stylu	Refuse – vyhnout se	Effuse – užívat efektivně	Diffuse – užívat jinak
Obecné příklady	<ul style="list-style-type: none"> • bojkotovat • vyhýbat se 	<ul style="list-style-type: none"> • ekologicky inovovat • udělat si sám (kutilství) • opětovně používat • šetřit 	<ul style="list-style-type: none"> • sdílet • spolupracovat • lokalizovat (využívat místní zdroje) • ekologicky inovovat
Potraviny	<ul style="list-style-type: none"> • minimalizovat potravinový odpad • rozlišovat prodej podle „minimální trvanlivosti“ a „spotřebujte do“, tj. nějaké jídlo je bezpečně konzumovat dokonce po „datu minimální trvanlivosti“ • bránit nadměrné spotřebě živočišných produktů, zejména červeného masa • vyhnout se prefabrikovaným produktům a nákupům v akci (Xl. balení, 3 za cenu 2...) 	<ul style="list-style-type: none"> • upřednostňovat místní, čerstvé, v sezóně vypěstované a/nebo ekologické produkty před exotickými a mimo sezónu dovezenými výrobky • nakupovat certifikované produkty (např. fair trade) • kompostovat, třídít bioodpad 	<ul style="list-style-type: none"> • podnitit konzumaci zdravých, chutných a vyvážených jídel s malou ekologickou stopou v pracovních kantýnách nebo školních jídelnách • nakupovat bez obalu • účastnit se místních farmářských trhů/ systémů bedýnek • stát se členem KPZ komunitou podporovaného zemědělství • podporovat a investovat do komunitních projektů či družstev • pěstovat sám (zahradky, balkóny)
Mobilita	<ul style="list-style-type: none"> • omezovat používání soukromých automobilů • snižovat počet jízdy jedné osoby ve vozidle 	<ul style="list-style-type: none"> • užívat veřejnou dopravu jako součást nebo celou cestu do práce • volit chůzi nebo jízdu na kole po velmi krátkou dobu, např. pro cesty do místního malého obchodu 	<ul style="list-style-type: none"> • využívat systém sdílení automobilů nebo členství v autoklubu • sdílet automobily pro dojíždění za prací • organizovat telekonference nebo zařízení pro komunikaci na dálku místo osobních schůzek
Bydlení a vybavení domácnosti	<ul style="list-style-type: none"> • nebydlit ve velkých domech (s nízkou obsazeností) • nereagovat na zbytečně propagované produkty/ sliby • nepoužívat větší množství a/nebo velké elektronické a elektrické spotřebiče, jako jsou televizory a ledničky 	<ul style="list-style-type: none"> • izolovat domy • efektivně se chovat z hlediska spotřeby energie a vody • zvolit obnovitelné zdroje energie • stavět „pasivní domy“ 	<ul style="list-style-type: none"> • zahájit nebo se připojit k (sousedské) „knihovně věcí“ a/nebo sdílení zřídka používaného nářadí a spotřebičů pro domácnost • použité a nepotřebné vybavení předat někomu jinému (re-use centra, online bazary)
Spotřební zboží	<ul style="list-style-type: none"> • zřít se výrobků k jednorázovému použití, jako jsou plastové sáčky, hořící strojky, plastové kelímky, čisticí prostředky na jedno použití • zamýšlet se nad tím, co opravdu potřebují a jak často 	<ul style="list-style-type: none"> • opravit, recyklovat, upcyklovat (udělat ze starého výrobek vyšší kvality – z roztrhaných jeansů batoh...) • nakupovat z druhé ruky 	<ul style="list-style-type: none"> • odevzdat ke znovuvyužití staré, ale stále použitelné položky (oblečení, elektronika, nábytek) • pronajmout méně často používané zboží místo jeho koupě • swapovat (vyměnit za něco jiného)
Volný čas	<ul style="list-style-type: none"> • omezit turistiku na ekologicky citlivá místa (hotspoty biologické rozmanitosti) 	<ul style="list-style-type: none"> • volit činnosti/zkušenosti s malým dopadem, přesto příjemné pro trávení volného času (zahradničení, návštěva parků a místního muzea, divadla, jízda na kole, dobrovolnictví, rodinná oslava/piknik) 	<ul style="list-style-type: none"> • účastnit se nebo zahájit komunitní (zahradkářské) projekty

3 přístupy (věda, pedagogika, praxe) pro 4 stupně škol (MŠ, I ZŠ, II ZŠ, SŠ)

Metodické materiály pro MŠ – SŠ (4 stupně vzdělávání)

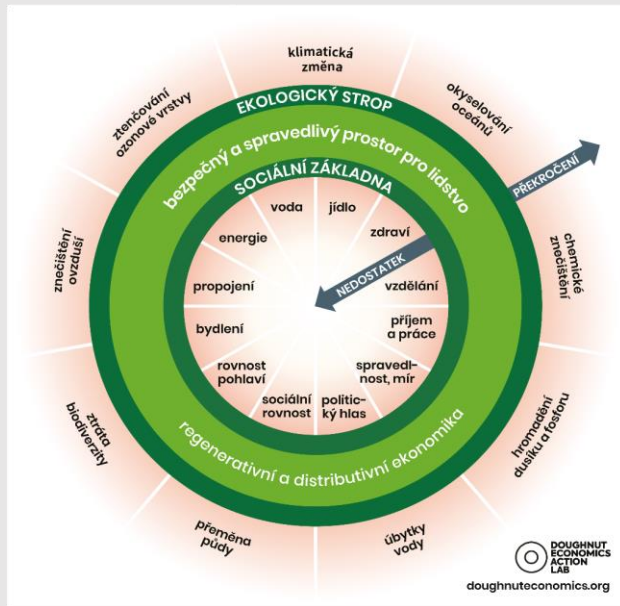
Tři východiska, tři součásti:

1. **Věda** – spotřeba jako výzkumné téma, kompetence SDGs
2. **Pedagogika** – metodické postupy pro předškolní věk až střední školy, začlenění do RVP,...
3. **Praxe** – pracovní listy a testování v neformálním vzdělávání

Různé přístupy ← úhly pohledu, diskurzy a „jazyky“

**Cíle: kriticky reflektovat současné spotřebitelské zvyklosti
zahájit změnu životního stylu prostřednictvím vzdělání**

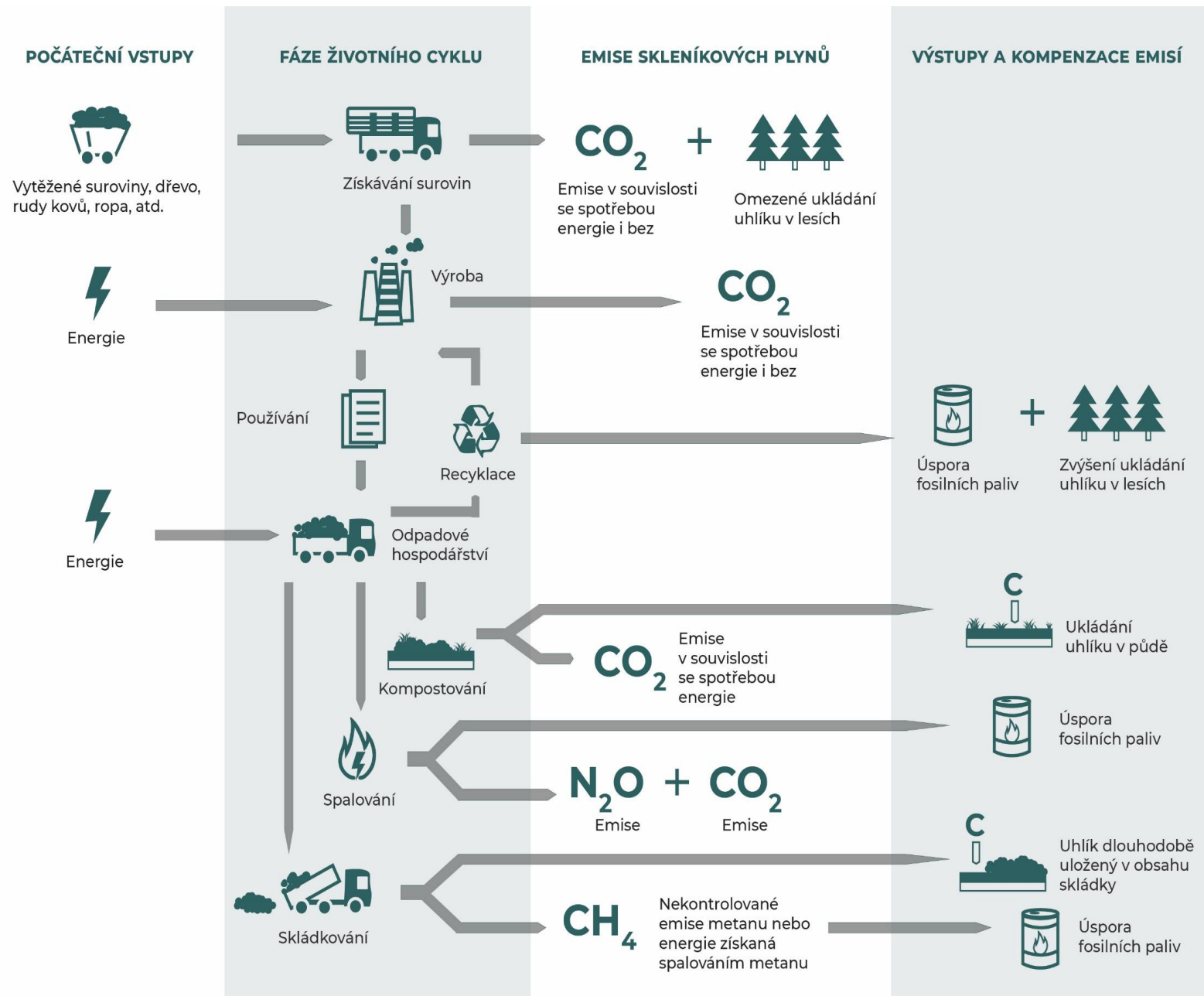

Zdroje pro efektivní výuku

1. Věda – využití nových poznatků

Znalosti pro změnu

nové koncepty → mění ekonomické myšlení a mají potenciál měnit pravidla/zvyklosti

LCA – hodnocení životního cyklu výrobku

Odborné podklady k odpovědné spotřebě

Nové vědecké poznatky zpracované
metodickou formou pro využití ve
výuce – 15 témat.

Tyto podklady slouží pedagogům
k rozšíření znalostí o tématu a
vybaví je odbornými informacemi
do výuky.

<http://odpovednaspotreba.cz/odborne-podklady/>

Dlouhá, J., Kapitulčinová, D., Šindelářová, I., Kafková, D., Dlouhý, J. (2021) [Odborné podklady k odpovědné spotřebě](#). ISBN: 978-80-87076-27-9
Centrum pro otázky životního prostředí UK, 127 str.

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA

Odborné podklady | Metodika | Metodické listy | Zdroje | O projektu

ODBORNÉ PODKLADY

Souhrn informací k dílčím tématům uváděným v lekcích Metodických listů ukazuje především, kam se posouvají současné odborné debaty o výrobě a spotřebě a jaký je jejich vztah ke společnosti a přírodnímu prostředí. Jde o 15 podrobně zpracovaných témat, která mají sloužit pedagogům k rozšíření informací o tématu a vybavit je odbornými informacemi do výuky.

Celý text ke stažení

Jak citovat tento dokument: Dlouhá, J., Kapitulčinová, D., Šindelářová, I., Kafková, D., Dlouhý, J. (2021). Odborné podklady k odpovědné spotřebě. Centrum pro otázky životního prostředí UK, ISBN: 978-80-87076-27-9. Online dostupné na <http://odpovednaspotreba.cz/odborne-podklady/>

Úvod

Cílem vzdělávání jako takového je různými způsoby uvádět člověka do společnosti; z hlediska zajišťování jeho potřeb je tedy nutné mu poskytnout základní orientaci v současném ekonomickém systému. Ve vzdělávání pro odpovědnou/udržitelnou spotřebu tak činíme z hlediska jednotlivce, který každodenně (nejen vytváří, ale i) čerpá prostředky ke svému životu.

Autor: Jana Dlouhá

Stáhnout (PDF)

Odpovědné spotřebitelské chování

Jak omezovat dopady spotřeby na životní prostředí i její nepříznivé sociální důsledky? Pokud si odpovědné chování stanovíme jako jeden z výchovných/vzdělávacích cílů, měli bychom vědět, že ovlivňování těchto (behaviorálních se projevujících) složek osobnosti ale nebývá snadné a nemusí to přinášet dlouhodobé výsledky. Působí zde totiž vlivy trvalé prostředí a kultura společnosti v daném historickém okamžiku.

Autor: Jana Dlouhá

Stáhnout (PDF)

Koncept kvality života

Dosažení kvality života patří mezi cíle, o které jedinec i celá společnost usiluje – politici diskutují o tom, že by se tento tzv. wellbeing mohl stát jedním z kritérií udržitelného rozvoje. Na kvalitu života má vliv například úroveň vzdělání nebo vztahy mezi lidmi, tyto aspekty ale klasické ukazatele růstu příliš nezohledňují. Hledisko tzv. wellbeingu by mohlo odklonit ekonomický systém od trajektorie stále se zvyšujících nároků na přírodní zdroje, čímž by se omezily i další negativní dopady výroby.

Autor: Jana Dlouhá

Stáhnout (PDF)

Životní styl

Pojem životní styl označuje souhrnné chování (jedince, společenských skupiny), které je do značné míry formováno společenským prostředím. Jde sice o jedinečný způsob života každého člověka, kterým vyjadřuje svou povahu, identitu, závatí ale i na celkové kultuře dané společnosti. K dosažení trvalé změny je potřeba působit na všechny tyto faktory, protože i pro-environmentální chování je projevem šetrného, k přírodě citlivého životního stylu.

Autor: Jana Dlouhá

Stáhnout (PDF)

Cíl: rozvinout kritický přístup a přemýšlet o alternativách

Důraz na možné „body obratu“ (tipping points) v přístupech např. v rámci ekonomie – nutí kriticky myslet a zpochybňovat zažitá představy.

Výsledkem je **změna perspektivy**

<http://odpovednaspotreba.cz/zdroje/materialy/PDF/10.pdf>

10 STRATEGIE SPOTŘEBY A ŽIVOTNÍHO STYLU

Každý z nás může volit mezi strategiemi, jak utvářet vlastní životní styl – vyznačují se například šetrností, pečlivým sledováním parametrů výrobků, nebo sdílením předmětů či jejich znovuvyužitím (často k jinému účelu a v nové podobě). O těchto možnostech se musíme naučit přemýšlet a hodnotit svůj „pokrok“ i zlepšování podmínek ke spotřebitelským „inovacím“ ve společnosti.

1. O CO JDE?

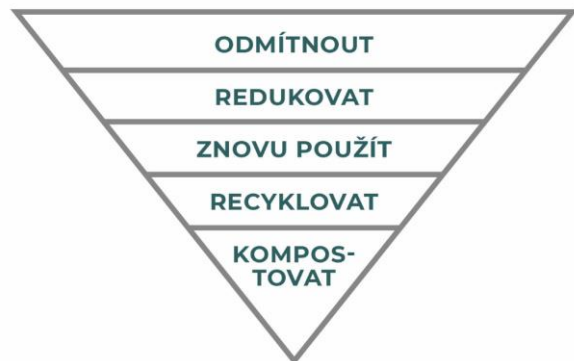
V praxi je pro odpovědnou spotřebu nutno připravit podmínky – podpořit ji především **opatřeními „shora“**, což dělají politici. Mohou tak například systémově podporovat motivaci, otevírat příležitosti k odpovědnému spotřebitelskému rozhodování, či vytvářet vhodnou infrastrukturu, aby se tato rozhodnutí stala každodenní samozřejmostí. ¹ Aby tato opatření byla účinná, musí také jednotlivci rozumět dopadu svých (spotřebitelských) rozhodnutí a formovat svůj odpovědný / udržitelný životní styl sami. Bez těchto **iniciativ „zdola“** se totiž celkové změny „spotřebitelské kultury“ neobejdou – a právě k nim může přispět vzdělávání.

2. KDE JE PROBLÉM?

Člověk nemusí být zrovna spotřebitelským aktivistou (prosazovat **etickou spotřebu** v rámci všech svých jednotlivých spotřebních rozhodnutí), aby se dokázal rozhodovat v souladu s hodnotami udržitelnosti. Zaujmout odpovědný postoj ve svém spotřebitelském chování může různými způsoby, například na základě informací o výrobku, které dokáže správně vyhodnotit. Aby se lépe vyznal v nabídce a pořizoval si především takové produkty, které škodí životnímu prostředí co nejméně, může se v jednotlivých případech orientovat podle **eko značení**, nebo sledovat technické parametry výrobků. Četné příležitosti ke snížení dopadu stávajících produktů na životní prostředí však může do svého života zavádět „systémově“, a to změnami způsobů užívání

BEA JOHNSON – DOMÁCNOST BEZ ODPADŮ

Metody pro efektivní výuku

---

2. Pedagogika – klíčové kompetence k udržitelnosti

Klíčové kompetence pro udržitelnost

Akční kompetence (Jensen, Schnack, 1997)☒	Klíčové kompetence pro udržitelnost (UNESCO, 2017)☒
Znalosti a vhled ☒ Rozvoj znalostí o tématech sociální, environmentální a ekonomické udržitelnosti a možných řešení těchto problémů. Jensen a Schnack zdůrazňují, že znalosti jsou jen jednou součástí akční kompetence☒	Kompetence kritického myšlení :☒
	Kompetence systémového myšlení :☒
Zapojení se ☒ Rozvíjení odhodlání k akci. Klíčovou součástí je zapojení studentů do rozhodovacích procesů a možnost být aktivními občany.☒	Kompetence sebe-uvědomění :☒
	Kompetence spolupráce :☒
Vize ☒ Kreativní uvažování nad tím, jak mohou studenti sami přispět k lepšímu světu.☒	Anticipační kompetence – schopnost předvídat :☒
	Normativní kompetence – schopnost porozumět normám a hodnotám ☒
Akční zkušenosti ☒ Účast studentů na projektech, které se zaměřují na řešení konkrétních problémů nebo jsou koncipovány na základě očekávání určitého dopadu. Akčnost (action-taking) zde znamená dobře uvážený a úmyslný proces, který přesahuje pouhou „aktivitu“ či „zkušenost“ .☒	Strategická kompetence ☒
	Integrovaná kompetence k řešení problémů ☒

Akční kompetence ve srovnání s klíčovými kompetencemi pro udržitelnost

UNESCO (2017.).
Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives.
Division for Inclusion, Peace and Sustainable Development;
UNESCO: Paris, France. [Online](#).

Dlouhá, J., Henderson, L., Kroufek, R., Jančaříková, K., & Neprašová, S. (2021). *Vzdělání k udržitelné spotřebě a životnímu stylu – cíle a výstupy.* *Envigogika*, 16(1).
DOI: <https://doi.org/10.14712/18023061.619>

Klíčové kompetence udržitelnosti

Education for

Sustainable Development Goals

Learning Objectives

pro SDG 12

SDG 12 Odpovědná spotřeba a výroba

Pěstovat udržitelné vzorce výroby a spotřeby

Přehled vzdělávacích cílů pro SDG 12 „Udržitelná spotřeba a „výroba“

Kognitivní vzdělávací cíle (Učit se znát)

1. Žák popíše, jak individuální životní styl ovlivňuje sociální, ekonomický a environmentální rozvoj.
2. Žák vysvětlí vzorce výroby a spotřeby a řetězce vztahů; rozumí vzájemné provázanosti výroby a spotřeby (nabídka a poptávka, toxické látky, emise CO₂, tvorba odpadu, zdraví, pracovní podmínky, chudoba atd.).
3. Žák srovná role, práva a povinnosti různých aktérů ve výrobě a spotřebě (médiá a reklama, podniky, obce, legislativa, spotřebitelé atd.).
4. Žák popíše strategie a postupy udržitelné výroby a spotřeby.
5. Žák hodnotí dilemata/kompromisy nezbytné pro dosažení udržitelné výroby a spotřeby a nutnost související změny ekonomického systému.

Socio-emocionální vzdělávací cíle (Učit se být. Učit se žít společně)

2. 1. Žák je schopen komunikovat nezbytnost udržitelných postupů ve výrobě a spotřebě.
2. 2. Žák je schopen povzbudit ostatní, aby se zapojili do udržitelných postupů v oblasti spotřeby a výroby.
2. 3. Žák je schopen rozlišovat mezi potřebami a přáními a přemýšlet o svém vlastním spotřebitelském chování ve světle nároků přírodního světa, ostatních lidí, kultur, zemí a budoucích generací.
2. 4. Žák je schopen představit si udržitelný životní styl budoucnosti.
2. 5. Žák je schopen cítit zodpovědnost za environmentální a sociální dopady svého chování jako výrobce nebo spotřebitel.

Behaviorální vzdělávací cíle (Učit se pracovat a rozhodovat se)

3. 1. Žák je schopen plánovat, uskutečňovat a hodnotit aktivity související se spotřebou a využívat přitom běžná kritéria udržitelnosti.
3. 2. Žák je schopen vnímat, účastnit se a ovlivňovat rozhodovací procesy týkající se spotřeby ve veřejném sektoru.
3. 3. Žák je schopen podporovat udržitelné vzorce výroby.
3. 4. Žák je schopen kriticky převzít roli aktivního účastníka na trhu.
3. 5. Žák je schopen zpochybnit kulturně a společensky založené vzorce ve spotřebě a výrobě.

Cíle ve školním programu

Tabulka 2. Cíle vzdělávání pro odpovědnou spotřebu v rámci programu připraveného pro organizaci Tereza z.ú.

	Oblasti cílů	Kompetence ze studie: Analýza tématu US pro vzdělávání	Kompetence pro SDG 12	Akční kompetence	Tereza - lekce
Celková změna životního stylu	Kritické uvědomění si vlastní situace	Zná své zažité vzorce chování (zvyklosti).	3.3. Žák je schopen rozlišovat mezi potřebami a přáními, a přemýšlet o svém vlastním spotřebitelském chování ve světle nároků přírodního světa, ostatních lidí, kultur, zemí a budoucích generací.	Znalosti a vhled	1. lekce
		Zná rozdíl mezi potřebou a touhou.	1.2. Žák chápe vzorce výroby a spotřeby a hodnotové řetězce a vzájemnou provázanost výroby a spotřeby (nabídka a poptávka, toxické látky, emise CO2, tvorba odpadu, zdraví, pracovní podmínky, chudoba atd.).		
		Hodnotí své zažité vzorce chování (zvyklosti).	2.5. Žák je schopen zpochybnit kulturně a společensky založené vzorce ve spotřebě a výrobě.		
		Mění své zažité vzorce chování (zvyklosti).			
	Kritické uvědomění si dopadů životního stylu	Chápe vztah a provázanost výroby a spotřeby.	1.1. Žák chápe, jak individuální životní styl ovlivňuje sociální, ekonomický a environmentální rozvoj.	Znalosti a vhled	2. lekce
		Zná role aktérů v rámci výroby a spotřeby.	1.3. Žák zná role, práva a povinnosti různých aktérů ve výrobě a spotřebě (médiá a reklama, podniky, obce, legislativa, spotřebitelé atd.).		
		Přijímá odpovědnost za svůj životní styl.	3.5. Žák je schopen cítit se zodpovědný za environmentální a sociální dopady svého individuálního chování jako výrobce nebo spotřebitel.		
	Znalost a využití strategií US	Zná strategie US a cesty k jejich realizaci.	1.4. Žák ví o strategiích a postupech udržitelné výroby a spotřeby.	Zapojení se	3. lekce
		Chápe dopady změn při zavedení takových strategií.	1.5. Žák chápe dilemata / kompromisy nezbytné pro dosažení udržitelné výroby a spotřeby, a nutnost související změny systému.		
			3.1. Žák je schopen komunikovat nezbytnost udržitelných postupů ve výrobě a spotřebě.		
	Vize budoucnosti	Generuje vize budoucnosti, hodnotí jejich uskutečnitelnost.	2.3. Žák je schopen podporovat udržitelné vzorce výroby.	Vize	4. lekce
		Plánuje svou budoucnost v souladu s US.			
Umí plánovat aktivity US.		2.1. Žák je schopen plánovat, implementovat a hodnotit aktivity související se spotřebou, a využívat při tom běžná kritéria udržitelnosti.			
Uvědomuje si rozdíly v životním stylu minulosti, současnosti a budoucnosti.		3.4. Žák je schopen představit si udržitelný životní styl budoucnosti (<u>envision sustainable lifestyles</u>)			
Aktivní změna životního stylu	Aktivně se rozhoduje na trhu.	2.4. Žák je schopen kriticky převzít roli aktivního účastníka na trhu.	Akční zkušenosti	4. lekce - část cílů je ale relevantní jen pro starší žáky/studenty	
	Umí vstoupit do rozhodovacího procesu jako aktivní účastník.	2.2. Žák je schopen reflektovat, účastnit se a ovlivňovat rozhodovací procesy týkající se spotřeby ve veřejném sektoru.			
		3.2. Žák je schopen povzbudit ostatní, aby se zapojili do udržitelných postupů v oblasti spotřeby a výroby.			

Barvy textu jsou zvoleny takto:

1. kognitivní cíle; 2. socio-emocionální cíle; 3. behaviorální cíle

Kroufek, R., Dlouhá, J. (2021). Cíle vzdělávání k odpovědné spotřebě. Dostupné [online](#)

Stanovení vzdělávacích cílů dle úrovně vzdělávání

Příklad: vize budoucnosti

[SDG 12](#) – Odpovědná (výroba a) spotřeba

MŠ	Výtvarně vyjádří svou představu o blízké a vzdálené budoucnosti.
1. st. ZŠ	Popisuje své plány v různých časových horizontech.
2. st. ZŠ	Uceleně představuje vizi své vlastní budoucnosti.
SŠ	Popisuje svou představu vlastní budoucnosti, zohledňuje principy odpovědné spotřeby

Kroufek, R. (2021) Odpovědná spotřeba –
**tematické propojení metodických listů a
 Rámcových vzdělávacích programů.**

Dostupné [online](#)

MŠ

Lekce: 1. Cesta trička

5.2 Dítě a jeho psychika

- sledovat a vyprávět příběh, pohádku
- porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách)
- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim

5.3 Dítě a ten druhý

- spolupracovat s ostatními
- dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, v mateřské škole, na veřejnosti, dodržovat herní pravidla

5.4 Dítě a společnost

- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

5.5 Dítě a svět

- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

Lekce: 2. Jak a proč nakupujeme?

5. 5. 1 Člověk a svět práce

TRŽNÍ EKONOMIKA

analyzuje skrytý obsah reklamy, kriticky posuzuje podíl marketingu na úspěchu výrobku na trhu

rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH aj.) a klamavé nabídky

5. 4. 1 Občanský a společenskovední základ

ÚVOD DO FILOZOFIE A RELIGIONISTIKY

eticky a věcně správně argumentuje v dialogu a diskusi, uvážlivě a kriticky přistupuje k argumentům druhých lidí, rozpozná nekorektní argumentaci a manipulativní strategie v mezilidské komunikaci

Lekce 3: Druhý život výrobku

5. 5. 1 Člověk a svět práce

TRŽNÍ EKONOMIKA

vysvětlí na základě konkrétní, reálné a aktuální situace ve společnosti mechanismy fungování trhu

5. 6. 2 Výtvarný obor

OBRAZOVÉ ZNAKOVÉ SYSTÉMY

pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého smyslového vnímání

UMĚLECKÁ TVORBA A KOMUNIKACE

vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti; dokáže objasnit její význam v procesu umělecké tvorby i v životě

5. 8. 1 Informatika a informační a komunikační technologie

ovládá, propojuje a aplikuje dostupné prostředky ICT

zpracovává a prezentuje výsledky své práce s využitím pokročilých funkcí aplikačního softwaru, multimediálních technologií a internetu

Metodika vzdělávání k odpovědné spotřebě a životnímu stylu

Metodika představuje **hlavní principy** tohoto typu vzdělávání i **postupy při jejich uplatnění** v praxi – od mateřských škol, základních škol 1. a 2. stupně, po střední školy.

Ukazuje, jak stanovit vzdělávací cíle pro různé věkové kategorie, metodicky využít odborné podklady a další zdroje informací, i hodnotit výsledky vzdělávacího působení.

<http://odpovednaspotreba.cz/metodika/>

+ další metodické materiály

Dlouhá, J., Kroufek, R., Neprašová, S., Jančaříková, K. (2021)
[Metodika vzdělávání k odpovědné spotřebě a životnímu stylu.](#)
Centrum pro otázky životního prostředí UK, ISBN: 978-80-87076-28-6.
Certifikováno MŽP pod číslem jednacím MZP/2021/320/476.

Hledisko dobrého vzdělávání

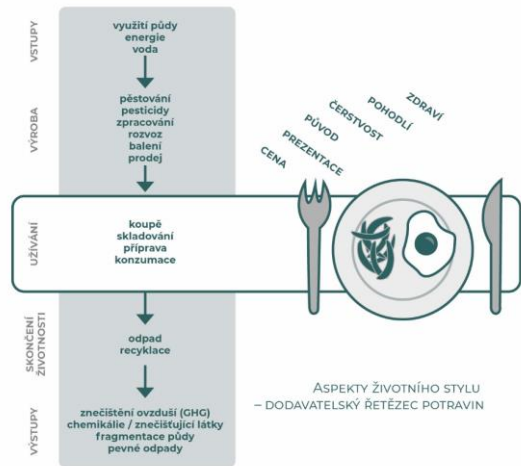
Metodika vzdělávání k odpovědné spotřebě a životnímu stylu

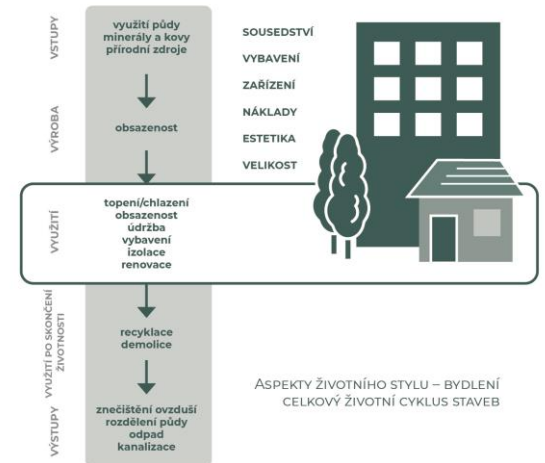
„Naše spotřební chování a životní styl jsou jakýmsi rozcestníkem mezi směřováním k udržitelnosti a neudržitelnosti. Metodika k nasměrování na cestu udržitelnosti přispívá tím, že shromáždila pohledy na to, co jsou klíčové kompetence pro udržitelnost a základní principy vzdělávání o udržitelné spotřebě. Na tomto základě pak přináší konkrétní návrh vzdělávacího programu, který je cenný tím, že je ucelený, ale zároveň je ve formátu prakticky uplatnitelném v běžné školní výuce (4 dvouhodinové lekce), ale i v mimoškolním vzdělávání.“
– Jiří Kulich

„Spotřeba v nejširším slova smyslu je naprosto základní otázkou pro společenskou transformaci k udržitelnosti. Má klíčové postavení už ve známé Agendě 21 ze Summitu Země v Riu de Janeiro z r. 1992, jejíž čtvrtá kapitola má název Změnit vzorce spotřeby. Předkládaná metodika představuje tolik potřebnou operacionalizaci obecných myšlenek.“
– Bedřich Moldan

Metodické listy pro učitele

3. Praxe – využití v Ekoškole

Metodické listy pro odpovědnou spotřebu

4 navazující dvouhodinové lekce
pro každý stupeň škol
(MŠ, I. a II. stupeň ZŠ a SŠ;
v kontextu MŠ se jedná o
4 navazující projektové týdny).

Témata lekcí zůstávají pro každý
stupeň škol stejná s tím, že
spirálovitě stoupá náročnost obsahu
lekci podle věku

**Autorky: Simona Neprašová,
Jitka Krbcová, Zuzana Jakobová
Tereza z.ú.**

<http://odpovednaspotreba.cz/metodicke-listy/>

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA

Odborné podklady | Metodika | **Metodické listy** | Zdroje | O projektu

METODICKÉ LISTY

O co jde?

Jedná se o **ucelený systém lekcí pro všechny výukové stupně škol (MŠ, I. a II. stupeň ZŠ a SŠ)**.

Pro každý stupeň jsme vytvořili **čtyři navazující dvouhodinové lekce, u MŠ se jedná o 4 navazující projektové týdny**.

Témata lekcí zůstávají pro každý stupeň škol **stejná** s tím, že **spirálovitě stoupá náročnost obsahu lekcí podle věku** dětí, žáků nebo studentů. Lekce lze opakovat i v rámci jednoho stupně např. ve 2. a 5. třídě nebo v 6. a 9. třídě.

V lekcích **vždy najdete prostor pro rozšíření znalostí, dovedností a schopností** dětí, žáků či studentů v návaznosti na lekce předešlé. Zároveň je možné porovnat posun žáků na základě vytvořeného osobního případně třídního portfolia.

Proč s lekcí zařadit do výuky?

- pomohou mladým lidem **uvědomit si důsledky svého spotřebitelského chování**
- probudí v mladých lidech **ochotu a chuť součástí celku a uskutečňovat změny**
- pedagogům **dadají návod, jak téma odpovědné spotřeby zařadit do výuky**
- ukáží **jaké možnosti a přístupy využít ve výuce**, aby měla co největší dopad na **změnu chování a postoje mladých lidí**

Odpovědnou spotřebou můžeme přispět k formování světa, který bychom si přáli vidět kolem sebe.

Systém lekcí

Ucelený systém lekcí zajišťuje dlouhodobé vzdělávání dětí, žáků i studentů v tématu Odpovědná spotřeba, a možnost seznámit se s tématem více do hloubky. Součástí lekcí jsou aktivity, které pomáhají přenášet nové informace a zkušenosti do praxe, jak ve školním či třídním životě, tak v životě osobním. Systém lekcí je postaven na příběhu bavlněného trička. Poznání příběhu trička, jeho výroby, pořízování, jeho užívání i odkládání, umožňuje představit si příběhy dalších výrobků. Zde vám ve stručnosti představíme obsah jednotlivých lekcí a další podpůrné materiály, které usnadní uchopení tématu Odpovědná spotřeba do výuky.

Jak s lekcemi pracovat

Pro uchopení projektu do výuky je nezbytné vystoupit ze zavedeného systému tradiční výuky a posunout se k projektovému uchopení lekcí. Víme, že projektové vyučování přináší dětem, žákům i studentům více zábavy a odlehčení do výuky, zároveň jim umožňuje aktivní účinné vstřebávání informací a zážitky propojené s konkrétními životními zkušenostmi. Víme, že přechod na projektovou výuku nemusí být snadný. A to i přes vědomí, že nás čekají příjemné zážitky v rámci výuky a získání bližšího vztahu s dětmi. Abychom vám přechod na projektový způsob výuky co nejvíce ulehčili, máme pro vás několik tipů, jak se na lekce připravit.

System lekcí – MŠ, ZŠ, SŠ

4. LEKCE: JAK SI ŽIJEME, JAKÝ MÁME ŽIVOTNÍ STYL

Obsah lekce: Každý člověk žije určitým způsobem života – volí svůj životní styl a během života používá výrobky podle svých potřeb. Naše vzorce chování jsou závislé na čase, společenském kontextu a společenských normách a pravidlech. Je na každém z nás, jak odpovědný způsob života zvolíme. Proto je důležité seznámit se s různými životními styly a vyhodnotit ten svůj. Na základě získaných informací, dovedností a zkušeností je možné vyhodnotit své chování a rozhodnout zda a jak chceme své zvyky, chování či životní styl měnit směrem k odpovědnější spotřebě v školním/třídním životě a v osobním životě.

Výstupy

Třídní

Plakáty a koláže znázorňující různé životní styly
Plánování opatření vedoucích k odpovědnější spotřebě v rámci třídy/školy
Poselství škole, komunitě, světu

Osobní

Koláž reflektující životní styl žáka
Osobní předsevzetí směřující k odpovědné spotřebě

Pojmy

Životní potřeby vycházející z Maslowovy pyramidy
Životní styly, členění LOHAS
Recyklace

3. LEKCE: JAK VĚCI POUŽÍVÁME

Obsah lekce: Užívání výrobků, jejich další využití a jejich odkládání, je nezbytnou součástí odpovědné spotřeby. Aby bylo co nejefektivněji využito vše, co bylo do výrobku vloženo (lidská práce, přírodní zdroje), je potřeba se seznámit se strategiemi, které prodlužují výrobkům život, ať už se jedná o ohleduplné používání, nebo hledání možností, jak výrobky využít jinak. Pokud je nezbytné výrobky odložit, je důležité znát strategie pro odpovědné odložení. Seznámení se s výše uvedenými strategiemi nám umožní přijmout opatření, které pomohou snížit spotřebu, aniž by se snížila kvalita života. Zodpovědným nákupem, dlouhodobým užíváním a odpovědnými odkládáním zmenšujeme také dopady výroby.

Výstupy

Třídní

Seznam možností, jak výrobky užívat a jak dát výrobkům druhý život
Nápadník akcí. Plán akce pro školu, rodiče nebo veřejnost. Plakát či reklama na tuto akci.

Osobní

Vlastní návrh prodloužení příběhu výrobku

Pojmy

REDuse – Refuse – odmítnutí, Effuse – efektivní využívání, Diffuse – odlišné využívání, Třídění odpadu
Recyklace

Cíle

- Žák zmapuje, jaké výrobky ve svém životě lidé používají (a v jakém množství), dokáže je porovnat s tím, co používá sám.
- Žák popíše/navrhne možnosti užívání výrobku, tak aby jeho život byl co nejdelší.
- Žák popíše/navrhne možnosti prodloužení života výrobku a případně takové strategie výroby, které umožní další využití.
- Žák naplánuje akci a její propagaci a akci realizuje.
- Žák vytvoří nápadník akcí.

★ Aktivita navíc: Hodnocení uspořádané akce a toho, zda a jak se nám podařilo realizovat naše předsevzetí. Diskuze o tom co se nedaří a návrh změny plánu.

Cíle

- Žák porovná různé životní styly s vlastní situací (1. stupeň)
- Žák naplánuje opatření, která by mohla vést ve společnosti, ve třídě, v jeho osobním životě k žádoucí změně.
- Žák zaznamená, co již dělá, co by chtěl změnit a co změnit do 1 měsíce.
- Žák rozezná různé životní potřeby lidí, a ví, co mu je pomáhá uspokojovat.
- Žák porovná své současné postoje (odpovědi na otázky) s postoji (s odpověďmi) z lekce první.

★ Aktivita navíc: Uspořádání akce pro spolužáky, rodiče či veřejnost – zaměřené na spotřebitelské alternativy

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA A ŽIVOTNÍ STYL

1. LEKCE: PŘÍBĚH TRIČKA

Obsah lekce: Každý výrobek má svůj příběh – výrobní cyklus. Výrobek pochází výrobními fázemi a každá z nich má větší či menší vliv na životní prostředí a na sociální sféru. Velký vliv mají také finanční toky během cyklu. Pokud nahlédneme do zákulisí výrobního cyklu a naučíme se vnímat výrobky s jejich příběhem a s dopady výrobního cyklu na přírodu, lidi a ekonomiku, pomůže nám to v rozhodování, zda chceme naše spotřební chování měnit ve prospěch udržitelnosti. Je důležité pochopit souvislosti, proč volit udržitelné řešení.

★ Aktivita navíc: Posouzení i jiného výrobku než trička a dopadů v různých fázích výroby u dalších výrobků.

Výstupy

Třídní

Plakát Cyklus výroby doplněný o pozitivní a negativní dopady a o environmentálně odpovědná řešení.

Osobní

Vlastní náčrt či schéma výrobního cyklu.

Pojmy

Fáze výroby
Dopady na životní prostředí – environmentální, sociální a ekonomické
Vztahy v rámci výrobního cyklu.

Cíle

- Žák vyjmenuje a popíše jednotlivé fáze výroby textilu od získání surovin až ke koncovému výrobku.
- Žák vyhodnotí pozitivní a negativní dopady různých přístupů k výrobě.
- Žák navrhne, jak je možné cyklus výrobku upravit, aby byl šetrnější k životnímu prostředí.
- Žák vyhodnotí, v jakých fázích může výrobní cyklus sám ovlivnit a navrhne postupy.
- Žák zmapuje vztahy, které nastávají v různých fázích.

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA A ŽIVOTNÍ STYL

2. LEKCE: JAK A PROČ VĚCI POŘÍZUJEME

Obsah lekce: Pro odpovědné pořizování výrobků, je potřeba zjistit, jaké způsoby pořizování výrobků existují, a porovnat a vyhodnotit, které způsoby jsou k přírodě a lidem odpovědnější a které méně. Je důležité podrobně nahlédnout proces nejběžnějšího způsobu pořizování výrobků, nakupování. Je nezbytné porozumět informacím o výrobcích a vědět, kde tyto informace najít. Stejně tak je potřeba porozumět i reklamním a marketingovým strategiím, které ovlivňují pořizování výrobků. Pokud se seznámíme s kritérii odpovědného pořizování výrobků a stanovíme si vlastní kritéria pro posuzování a pořizování výrobků, bude snazší volit odpovědná řešení, např. rozhodnout se, zda daný výrobek opravdu potřebujeme.

★ Aktivita navíc: Natočení reklamy pro navrženou akci, podle scénářů, které vznikly během lekce.

Výstupy

Třídní

Plakát Jak výrobky pořizujeme a plakát Jak nakupujeme, návrh reklamní/marketingové kampaně u vyšších ročníků.

Osobní

Cenovka pro odpovědný nákup trička. Vlastní znázornění odpovědného nákupu.

Pojmy

Pyramida odpovědného pořizování výrobků
Kritéria výběru výrobků – životní potřeby, praktická kritéria
Reklamní a marketingové strategie
Ekoznačení

Cíle

- Žák vyjmenuje a popíše jednotlivé fáze výroby textilu od získání surovin až ke koncovému výrobku.
- Žák vyhodnotí pozitivní a negativní dopady různých přístupů k výrobě.
- Žák navrhne, jak je možné cyklus výrobku upravit, aby byl šetrnější k životnímu prostředí.
- Žák vyhodnotí, v jakých fázích může výrobní cyklus sám ovlivnit a navrhne postupy.
- Žák zmapuje vztahy, které nastávají v různých fázích.

I. STUPEŇ ZŠ

Věk žáků: 6 - 11 let

Rozsah: 4 navazující tématické celky resp. lekce

Lekce by měly být realizovány **s odstupem maximálně 1 měsíc**, aby žáci mohli navázat na to, co se předcházející lekci dozvěděli. Protože nedílnou **součástí lekcí jsou zážitkové aktivity a diskuze**, může se stát, že bude potřeba pro lekce **větší časová dotace, např. 3 vyučovací hodiny**. Pokud chcete dát žákům dostatečný prostor pro prožitek, **doporučujeme lekce naplánovat jako projektové bloky**.

Obsah:

[Vztah lekcí a RVP](#)[Tipy pro pedagogy ZŠ](#)[1. lekce](#)[2. lekce](#)[3. lekce](#)[4. lekce](#)

Příklad lekce

SŠ

2 × 45 min.

4. LEKCE: Jak žijeme, jaký máme životní styl

Cíle:

Žáci umějí popsat svůj životní styl, hodnotí „dobré“ a „špatné“ aspekty konkrétních spotřebních rozhodnutí. Žáci vysvětlí důvody volby konkrétních vzorců chování v různých situacích.

Žáci v rámci pozorování popisují odlišné životní styly a zdůvodňují jejich pozitivita a negativa (další životní styly – např. ty, kterých by chtěl dosáhnout, které jsou nežádoucí atd.)

Žáci analyzují své zvyklosti ve vztahu k environmentálním limitům. Zohledňují souvislosti s osobní spotřebou.

Žáci v rámci sledování svého životního stylu identifikují konkrétní prvky, které jsou v nesouladu s principy odpovědné spotřeby, navrhuji postup jejich změny a realizují ji.

Žáci plánují dlouhodobé změny svého chování v souladu s principy odpovědné spotřeby.

Žáci popisují svou představu vlastní budoucnosti a aktivně přistupují ke své budoucnosti, vytváří strategie v souladu s myšlenkami odpovědné spotřeby.

Anotace:

Stěžejní částí lekce je uplatnění získaných poznatků v běžném životě (na úrovni osobní či v rámci třídy či školy).

Jednotlivé kapitoly ke stažení,
např. [1. lekce pro 1. stupeň ZŠ](#)

4. LEKCE: JAK SI ŽIJEME, JAKÝ MÁME ŽIVOTNÍ STYL

Obsah lekce: Každý člověk žije určitým způsobem života – volí svůj životní styl a během života používá výrobky podle svých potřeb. Naše vzorce chování jsou závislé na čase, společenském kontextu a společenských normách a pravidlech. Je na každém z nás, jak odpovědný způsob života zvolíme. Proto je důležité seznámit se s různými životními styly a vyhodnotit ten svůj. Na základě získaných informací, dovedností a zkušeností je možné vyhodnotit své chování a rozhodnout zda a jak chceme své zvyky, chování či životní styl měnit směrem k odpovědnější spotřebě v školním/třídním životě a v osobním životě.

Výstupy

Třídní

Plakáty a koláže znázorňující různé životní styly
Plánování opatření vedoucích k odpovědnější spotřebě v rámci třídy/školy
Poselství škole, komunitě, světu
Osobní
Koláž reflektující životní styl žáka
Osobní předsevzetí směřující k odpovědné spotřebě

Pojmy

Životní potřeby vycházející z Maslowovy pyramidy
Životní styly, členění LOHAS
Recyklace

- ★ Aktivita navíc: Hodnocení uspořádané akce a toho, zda a jak se nám podařilo realizovat naše předsevzetí. Diskuze o tom co se nedaří a návrh změny plánu.

Cíle

- Žák porovná různé životní styly s vlastní situací (I. stupeň)
- Žák naplánuje opatření, která by mohla vést ve společnosti, ve třídě, v jeho osobním životě k žádoucí změně.
- Žák zaznamená, co již dělá, co by chtěl změnit a co změnit do 1 měsíce.
- Žák rozezná různé životní potřeby lidí, a ví, co mu je pomáhá uspokojovat.
- Žák porovná své současné postoje (odpovědi na otázky) s postoji (s odpověďmi) z lekce první.

Pilotní testování a vyhodnocení programu

- Jan Činčera (2021) [Evaluační zpráva](#)

Odpočívání: Evaluační zpráva

Jan Činčera, 2021

Obsah

Hlavní zjištění.....	2
Popis programu	3
Výsledky	3
Metodika evaluace.....	4
Výsledky	6
Kontext	6
Proces.....	7
Hodnocení kvality	9
Kvalita programu z pohledu žáků.....	10
Kvalita programu z pohledu učitelů	11
Kvalita programu z pohledu realizátorů	13
Efekty programu	14
Přínosy programu pro žáky.....	14
Přínosy programu pro učitele a realizátory	17
Diskuse a doporučení.....	18
Náročný proces	18
Transformativní učení	19
Věková přiměřenost programu	20
Závěr	20

Projekt TL01000117 “Odpovědná spotřeba – podklady pro vzdělávání k udržitelnému životnímu stylu“

2018-2021, Technologická agentura ČR

Partneři:

1. [COŽP UK](#)
2. [Pedagogická Fakulta Ústí nad Labem](#)
  - [Pedagogická Fakulta UK](#)
3. [TEREZA](#), z.ú.
  - Síť [Ekoškol](#)

Aplikační garant:

- MŽP ČR
- (do r. 2019 – Úřad vlády ČR)

T A

Č R

Technologická
agentura
České republiky

SDG 4.7 pro SDG 12.8

Program **Éta**

- Dlouhá, J., Kroufek, R., Neprašová, S., Jančaříková, K. (2021). Metodika vzdělávání k odpovědné spotřebě a životnímu stylu. Certifikováno MŽP pod číslem jednací MZP/2021/320/476. Centrum pro otázky životního prostředí UK, ISBN: 978-80-87076-28-6. Online dostupné na <http://odpovednaspotreba.cz/metodika/>.
- Neprašová, S., Krbcová, J., Jakobová, Z. (2021). Metodické listy Odpovědná spotřeba a životní styl. Soubor lekcí do výuky. Tereza, Praha. ISBN 978-80-87076-24-8, 102 str. Online dostupné na https://ekoskola.cz/files/userfiles/Tereza_udrzitelna_spotreba_20210517.pdf
- Dlouhá, J., Kapitulčinová, D., Šindelářová, I., Kafková, D., Dlouhý, J. (2021) Odborné podklady k odpovědné spotřebě. Centrum pro otázky životního prostředí UK, ISBN: 978-80-87076-27-9. Online dostupné na <http://odpovednaspotreba.cz/odborne-podklady/>
- Dlouhá, J., Henderson, L., Kroufek, R., Jančaříková, K., & Neprašová, S. (2021). [Vzdělání k udržitelné spotřebě a životnímu stylu—cíle a výstupy](#). *Envigogika*, 16(1). DOI: <https://doi.org/10.14712/18023061.619>
- Dlouhá, J., Henderson, L., Kroufek, R., Jančaříková, K., & Neprašová, S. (2020). [Udržitelná spotřeba a životní styl jako vzdělávací téma: Jaké vzdělávací cíle si stanovit, když chceme předjímat společenské změny?](#) (Sustainable Consumption and Lifestyle as a theme in education. What educational goals do we set when we want to anticipate social change?) *Envigogika*, 15(1). DOI: <https://doi.org/10.14712/18023061.608>
- Dlouhá, J., Heras, R., Mulà, I., Salgado, F. P., & Henderson, L. (2019). [Competences to Address SDGs in Higher Education—A Reflection on the Equilibrium between Systemic and Personal Approaches to Achieve Transformative Action](#). *Sustainability*, 11(13), 3664, <https://doi.org/10.3390/su11133664>

<http://odpovednaspotreba.cz/>

T A

Č R

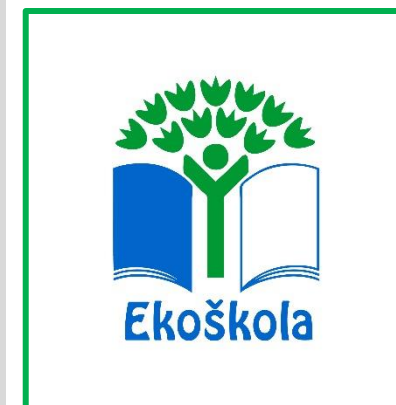
Technologická
agentura
České republiky

Děkuji za pozornost

Jana Dlouhá,
Simona Neprašová,
Roman Kroufek,
Kateřina Jančaříková,
Iveta Šindelářová,
Dana Kapitulčinová,
Jiří Dlouhý, ...

Program **Éta**

RCE Česko

Environment Center
Charles University
in Prague

Centrum pro otázky
životního prostředí
Univerzita Karlova v Praze

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Responsible consumption – basis for sustainable lifestyle education

Partners:

- [Charles University Environment Centre](#)
- [TEREZA](#) educational centre + [Eco-school](#) network (> 400 schools)
- [Pedagogical Faculty Ústí nad Labem](#) + [Pedagogical Faculty Prague](#)

METHODS

- Development of the educational materials
- Testing in 9 Eco-schools (kindergarden, primary, secondary)
- Applying transformative education concept
- Receiving formative feedback, improving, finalizing

RESULTS

Program for kindergardens, primary and secondary schools running in the Ecoschool network:

- theories, methods, practical toolkits

SDG 12 – Responsible consumption educational program for all school levels

Transformative learning to develop competences for Sustainable consumption

Table 1.2.12. Learning objectives for SDG 12 “Responsible Consumption and Production”

Cognitive learning objectives	Socio-emotional learning objectives	Behavioural learning objectives
<ol style="list-style-type: none"> 1. The learner understands how individual lifestyle choices influence social, economic and environmental development. 2. The learner understands production and consumption patterns and value chains and the interrelatedness of production and consumption (supply and demand, toxics, CO2 emissions, waste generation, health, working conditions, poverty, etc.). 3. The learner knows roles, rights and duties of different actors in production and consumption (media and advertising, enterprises, municipalities, legislation, consumers, etc.). 4. The learner knows about strategies and practices of sustainable production and consumption. 5. The learner understands dilemmas/trade-offs related to and system changes necessary for achieving sustainable consumption and production. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. The learner is able to communicate the need for sustainable practices in production and consumption. 2. The learner is able to encourage others to engage in sustainable practices in consumption and production. 3. The learner is able to differentiate between needs and wants and to reflect on their own individual consumer behaviour in light of the needs of the natural world, other people, cultures and countries, and future generations. 4. The learner is able to envision sustainable lifestyles. 5. The learner is able to feel responsible for the environmental and social impacts of their own individual behaviour as a producer or consumer. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. The learner is able to plan, implement and evaluate consumption-related activities using existing sustainability criteria. 2. The learner is able to evaluate, participate in and influence decision-making processes about acquisitions in the public sector. 3. The learner is able to promote sustainable production patterns. 4. The learner is able to act critically in their role as an active stakeholder in the market. 5. The learner is able to challenge cultural and societal orientations in consumption and production.

Transformative learning

1. Having experience
2. Making assumptions
3. Challenging Perspectives
4. Experiencing transformation

Online platform for summarizing information www.enviwiki.cz
Portal of sustainable consumption

Dlouhá, J., Henderson, L., et al. (2020). Udržitelná spotřeba a životní styl jako vzdělávací téma: Jaké vzdělávací cíle si stanovit, když chceme předjímat společenské změny? *Enviogika*, 15(1). <https://doi.org/10.14712/18023061.608>